

40. møde

Tirsdag den 19. januar 1988 kl. 13.00

Dagsorden:**1) Forhandling om redegørelse nr. R 6:**

Forhandling om energiministerens energipolitiske redegørelse 1987 og redegørelse om Dansk Olie og Naturgas A/S m.v. af 16. december 1987.

2) Forespørgsel nr. F 16:

Forespørgsel til energiministeren [om, hvilke oplysninger ministeren kan give vedrørende forhandlingerne med DUC og Statoil om yderligere gaskøb, og om, på hvilken måde spørgsmålet om naturgassens langsigtede indplacering indgår i dansk energiforsyning, forsyningsikkerhed og sikring af mere end én leverandør].

Af Riishøj (SF) m.fl.

3) Forespørgsel nr. F 20:

Forespørgsel til industriministeren [om, hvad ministeren agter at gøre for at redde dansk værftsindustri].

Af Jørgen Tved (FK) m.fl.

4) Første behandling af lovforslag nr. L 148:

Forslag til lov om ændring af lov om velfærdsforanstaltninger for søfarende.

Af industriministeren (Nils Wilhjem).

5) Første behandling af lovforslag nr. L 149:

Forslag til lov om ændring af sømandsloven.

Af industriministeren (Nils Wilhjem).

6) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 71:

Forslag til folketingsbeslutning om ændring af lov om varmforsyning. (Begrænsning af el-varme).

Af Poul Nielson (S), Jørn Jespersen (SF) og Dagmar Mørk Jensen (RV) m.fl.

Meddelelser fra formanden:**Formanden:**

I skrivelse af d.d. meddeler socialministeren, at hun ønsker i henhold til forretningsordenens § 19, stk. 4, at give Folketinget en skriftlig *Socialpolitisk redegørelse*.

(Redegørelse nr. R 10).

Eksemplarer vil blive omdelt, og redegørelsen vil blive optaget i Folketingstidende.

Redegørelsen vil komme til forhandling tirsdag den 26. januar 1988.

Medlemmer af Folketinget Hanne Thanning Jacobsen (SF), Agerschou (SF), Aage Frandsen (SF), Holger K. Nielsen (SF), Stillinger (SF) og Ebba Strange (SF) har meddelt mig, at de ønsker til undervisnings- og forskningsministeren at stille følgende:

Forespørgsel.

»Hvad kan ministeren oplyse om de planlagte nedlæggelser af og besparelser på pædagogseminarierne?«

(Forespørgsel nr. F 30).

Skriftlig redegørelse:

Socialpolitisk redegørelse af 19/1 88.

(Redegørelse nr. R 10).

Socialministeren (Mimi Stilling Jakobsen):**Opgør med myterne**

Der er mange myter på det sociale område. En af dem er, at et godt socialt system er et system, som kan holde folk på så høje ydelser som muligt. En anden er, at det offentlige klarer alle problemer og har et svar på alting. Der er desuden myten om, at alle problemer løses, blot vi ansætter flere mennesker og bruger endnu flere penge. Det er myter som disse og flere andre, regeringen ønsker en debat om.

Vi ønsker at sætte fokus på det sociale område, fordi vi gennem årene har været vant til at betragte det som et af kendemærkerne på den moderne velfærdsstat.

Gennem 70'erne og 80'erne har vi trods den relativt lange økonomiske krise med deraf følgende arbejdsløshed kunnet henvise til, at vi

[Socialministeren]

havde sociale og arbejdsmarkedsmæssige systemer med fintmaskede sikkerhedsnet for de medborgere, som af den ene eller anden grund ikke kunne sikre deres udkomme på arbejdsmarkedet.

1/3 af udgifterne til det sociale område

Som det fremgår af budgetredegørelsen, er vi nu oppe på at bruge ca. 1/3 af de samlede offentlige udgifter på det sociale område. Dette kan ikke fortsætte. Vi har simpelt hen ikke råd til det.

Hertil kommer, at det på ingen måde har resulteret i en tilsvarende tilfredshed med det offentlige, at vi igen og igen har pumpet flere penge ind i det sociale system.

Oftede hører man, at systemerne er blevet uoverskuelige og uforståelige, at der ikke er sammenhæng i tingene, bl.a. fordi det involverer flere sektorer.

Der bruges som sagt masser af penge i den sociale sektor – faktisk flere end nogen sinde tidligere. Det gælder om, at vi sørger for at anvende disse mange penge på en bedre måde, på en måde, som skaber større tilfredshed hos borgerne og på længere sigt billigere ordninger for det offentlige.

Niveauet for de forskellige ydelser, og hvordan vi kan sikre mod misbrug af ordningerne, har optaget meget af debatten.

Livskvalitet er andet end penge

Det må efterhånden være gået op for de fleste, at menneskers livskvalitet og velfærden ikke forbedres ved, at man blot forhøjer ydelserne, især ikke, når vi må konstatere, at det nuværende niveau holder nogle tilbage fra at påtage sig et lavtlønsjob.

Vi vil forbedre kvaliteten af de sociale tilbud, vi kan give mennesker, og vi må til at tænke i andre baner, end vi har været vant til. Vi må, lidt slagsordsagtigt, væk fra de »passiviserende hyttefade«, som det kontante ydelsessystem holder for mange mennesker i, og få indbygget en »springbrætseffekt« i systemet, så tilbudene bliver mere aktiverende.

Borgerne må aktiveres

Bistandsloven blev som bekendt til i en tid uden nævneværdig arbejdsløshed, hvor der i velfærdssamfundet var en tro på, at vi kunne betale og klare alting.

Vi talte om det enstrengede system, og at borgeren kun skulle henvende sig ét sted, så klarede det offentlige det hele. Ubevidst har vi nok været med til at opbygge nogle forkerte forventninger til det offentlige og samtidig umyndiggjort borgerne.

Herved har vi mistet den inspiration, som skal komme udefra, og vi har slet ikke udnyttet de mange ressourcer, der er hos mennesker selv. Det er et andet menneskesyn, vi må tage udgangspunkt i ved revurderingen af vores sociale systemer.

Vi har i den senere tid fået flere rapporter fra vores forskningsinstitutter, som bekræfter, at der er noget galt. Men samtidig siger de også, at det nytter at gå nye veje, at forsøge sig med nye måder.

En af rapporterne fra Socialforskningsinstituttet, om »De fattigste i Danmark«, har givet os et dystert billede af, hvilke menneskelige omkostninger der er ved over længere tid at være henvist til at leve i et tomrum af materielle passivitelser og menneskelig isolation.

Rapportens værdi ligger ikke så meget i dens skøn over, at så og så mange mennesker må betragtes som tilhørende fattigdomsgrupperne.

Det vigtige i rapporten er, at den analyserer, hvad det vil sige at være fattig i dagens samfund. Denne ressourcefattigdom hænger uløseligt sammen med at være ude af arbejdslivet i længere tid, at miste kontakten med andre mennesker og stå isoleret uden kulturelt eller andet indhold i tilværelsen. Penge alene kan ikke løse problemet ensomhed og mangel på menneskelige fællesskaber i vores samfund. Selvfølgelig kan lovgivningen ikke i sig selv skabe livsindhold, men de ordninger, vi bygger op, kan danne rammer for en friere livsudfoldelse for den enkelte.

Der må nytænkning til på mange områder inden for den offentlige sektor, hvis vi skal have held med at dreje socialpolitikken over mod et mere aktiverende og forebyggende menneskesyn.

Den sociale sektor som dynamo

Andre sektorer end den sociale i snæver forstand må spille med. Inden for rammerne af bolig-, undervisnings-, arbejdsmarkeds- samt kulturpolitikken kan det, rigtigt udformet, forebygges, at mangt et socialt problem når at se dagens lys. Og især ved at gå til opgaven på tværs

[Socialministeren]

af sektorerne kan der skabes optimale løsninger. Derfor må de forskellige sektorer, hver med deres kunnen og erfaring, i højere grad end i dag indskibe sig i et samarbejde.

Således vil arbejdsministeren og undervisningsministeren snarest fremlægge en redegørelse med initiativer til at give en bedre sammenhæng mellem uddannelserne inden for de to områder, også til gavn for de svageste grupper på arbejdsmarkedet.

Den sociale sektor og dens medarbejdere er på baggrund af de seneste års forsøgs- og omstillingsarbejde godt rustede til at gå foran i et sådant tværsektorielt samarbejde. I WHO's målsætning »Sundhed for alle i år 2000«, som ikke alene handler om sygdomsbehandling, men især om aktivering og forebyggelse, har vi et tydeligt eksempel på, at problemerne spænder over flere sektorer, og at løsninger derfor må findes i det tættest mulige samarbejde. Den sociale sektors styrke er i dette som i tilsvarende tværsektorielle indsats, hvor det er familiens og børnenes daglige tilværelse, der er kernepunktet, dels at man gennem årene har opbygget en viden om, hvorledes problemer, der opstår i andre sektorer, fører til sociale problemer, dels at man i forvejen er lokalt forankret. Derfor er mulighederne for at virke som en lokal dynamo i dette arbejde særlig gode for den sociale sektor.

Den sociale sektor alene skal ikke klare alle problemer fra andre sektorer. Og frem for alt skal ikke alle problemer gøres til sociale problemer.

Ofte er alle i en bestemt gruppe (pensionister, kontanthjælps- eller dagpengemodtagere) automatisk blevet regnet som sociale tilfælde. Det er forkert. Først må vi lokalisere dem, der har det svært, og som derfor har behov for, at der bliver gjort noget ekstra, og så må der sættes ind – hurtigt og effektivt.

Det primære må være, at mennesker styrkes og udvikles ved egne valg og initiativer af uddannelsesmæssig, kulturel og arbejdsmarkeds-mæssig art, som kan opbygge tiltroen til egne ressourcer.

Det ud fra sine egne præmisser velfungerende sociale system med vægten på udbetaling og kontrol opfattes af mange af brugerne som en »hak en hæl og klip en tå«-maskine og er også med til at kvæle gejsten hos mange af medarbejderne. Vi kan ikke komme uden om en vis

økonomisk kontrol, men vi må være meget varsomme, så mennesker ikke føler, at deres almindelige liv og adfærd bliver sat under lup.

Plads til forskelle

En aktiv social indsats kan ikke bygge på fir-kantede bestemmelser og »forkromede systemer«. Selv om befolkningen er nok så homogen sammensat, er der forskel i den måde, folk ønsker at udforme deres tilværelse på. Arbejde og fritid opfattes f.eks. ikke på samme måde af lønmodtagere og mindre selvstændige.

Vi må lære at acceptere sådanne forskelle og indrette vores ordninger, sådan, at der er køns-kvæns og sammenhæng i tingene, som mennesker kan forstå.

Vi må fra såvel centralt som lokalt hold fremlægge nogle mål for indsatsen og afstikke nogle rammer, inden for hvilke disse mål kan nås. Vi må således i højere grad arbejde med måder, der virker vejledende, motiverende og inspirerende for det sociale arbejde, som i forhold til brugerne må foregå i et mere ligeværdigt samarbejde.

Udviklingsarbejdet, som vi nu får styrket ligesom temaplanlægningen frem for den gængse, ressourcekrævende detailplanlægning, skal hjælpe kommunerne, som på mange områder arbejder godt og idérigt. Mange kommuner er fuldt fortrolige med at arbejde ud fra mere fleksible og brugervenlige udgangspunkter, og der er ingen tvivl om, at den lokale interesse for at komme videre ad denne vej er til stede.

Den mangfoldighed af initiativer, som er sat i gang i lokalsamfundene de sidste 5 år, har aldrig været større. Vi må vide at fremme denne proces og se til, at vi ikke lægger hindringer i vejen for fornuftige løsninger i lokalforvaltningerne.

Konsulentrollen må styrkes

Sagsbehandlerens rolle må skiftes ud med konsulentens, der motiverer og støtter i stedet for at kontrollere. Den sociale forvaltning må i det hele taget komme tættere på brugerne, hvis vi skal have nedbrudt de barrierer, mange finder at der er mellem de enkelte kontorer i forvaltningen.

Med indførelsen i sommer af de faste takster for kontanthjælp er der i kommunerne blevet frigjort ressourcer, som kan anvendes på en mere aktiverende indsats.

[Socialministeren]

Hvordan får vi kontanthjælpsmodtagerne i gang igen?

Kontanthjælpsområdet er netop et af de områder, hvor vi må have gjort op med myten om, at jo højere hjælp i jo længere tid, des bedre social velfærd.

Mange mennesker bliver hjulpet fint over deres problemer ved at få kontanthjælp i en kort periode. Men alle erfaringer viser, at det i vores samfund er af fundamental betydning for den enkeltes selvværdsfølelse, at der er brug for én, og tilværelsen som passivt forsørgt er næppe ønsket af mange, selv om vores ydelsesniveau generelt set er ret højt. Hvem ønsker at blive til »en sag«?

At der blandt kontanthjælpsmodtagere er et klart ønske om at komme ind i en aktiv tilværelse med tilknytning til arbejdslivet, viser en ny undersøgelse fra Socialforskningsinstituttet om enlige forsørgere. En interviewundersøgelse blandt enlige forsørgere på kontanthjælp har vist, at de havde et meget stærkt ønske om at blive selvforsørgende.

Derfor må vi forstærke indsatsen for på den ene side at aktivere kontanthjælpsmodtagerne og på den anden side at forebygge, at mennesker kommer i situationer, hvor passiv offentlig forsørgelse er den eneste udvej.

Vi ved:

- at der er brug for nye tilbud til aktivering af kontanthjælpsmodtagerne.
- at tilbudene om uddannelse skal være differentierede, først og fremmest med hensyn til krav om forudgående uddannelse.
- at der er gode resultater af den »helhedsorienterede« forsøgsvirksomhed. Det er forsøgsvirksomhed, som lægger stor vægt på at inddrage deltagerens personlige ressourcer og bl.a. på den måde opbygge deres selvtilid.

Der er altså brug for at sætte ind på flere aktivitetsfelter.

Lad mig her nævne 12 punkter, som vi vil tage op med bl.a. kommunerne:

- En kampagne for bedre udnyttelse af de eksisterende muligheder for at få kontanthjælpsmodtagere i arbejde.
- En kampagne for udnyttelse af de erfaringer, som de sidste 5 års forsøgsvirksomhed har givet med hensyn til f.eks. differentiering af uddannelsesstilbud til kontanthjælpsmodtagere.

- »Skræddersyede« uddannelser, der kvalificerer kontanthjælpsmodtagerne til det lokale erhvervslivs behov.
- Særlige initiativer for at styrke de sent udviklede muligheder for uddannelse og arbejde.
- Bedre udnyttelse af eksisterende uddannelsesmuligheder.
- Kommunal anvisning af sociale støtteopgaver til kontanthjælpsmodtagere.
- Styrkelse af samarbejdet mellem kommunerne og arbejdsformidlingerne i anvisning af arbejde på det almindelige arbejdsmarked.
- Tilvejebringelse af en arbejdstilbudsordning også for kontanthjælpsmodtagere.
- Mulighed for, at kontanthjælpsmodtagere i en kort periode kan have arbejdsindtægter, uden at der sker fradrag i hjælpen.
- Fjernelse af passiviserende rutiner og regler i det sociale system, f.eks. lange ventetider på socialkontorerne og unødvendig kontrol.
- Nedbrydning af barrierer for tværgående samarbejde om at afhjælpe og forebygge sociale problemer.
- Støtte til forsøg med at afprøve og fremme de nye aktiviteter.

I forbindelse med etablering af disse muligheder bør det overvejes, hvorledes vi tilpasser kontanthjælps størrelse til arbejdsløshedsdagpengene og lønnen på lavtlønsområdet.

Disse punkter vil jeg uddybe noget i det følgende.

Vi må sørge for, at der åbnes nye muligheder - ikke mindst over for de unge under 30 år, gruppen af såkaldt »truede« unge. Netop denne gruppe har Socialstyrelsen nu udsendt et materiale om som led i temaplanlægningen vedrørende den sociale forebyggelse.

Med hensyn til kontanthjælpsmodtagernes arbejdsmuligheder har vi flere ideer, som vi arbejder videre med. Jeg vil i denne forbindelse gøre opmærksom på den pligt, kommuner og amtskommuner har til at afsætte henholdsvis 130 kr. og 10 kr. pr. år pr. indbygger til bekæmpelse af arbejdsløsheden hos særligt udsatte grupper, herunder kontanthjælpsmodtagere. Mange hjælpes godt, men ordningen kan sikkert nogle steder bruges bedre.

Vi skal have styrket og udbygget det samarbejde mellem social- og sundhedsforvaltning, arbejdsformidlingskonsulent og beskæftigelseskonsulent, der allerede i dag findes i flere kommuner, og det lokale arbejdsmarked må

[Socialministeren]

også inddrages. Herigennem opprioriterer vi samspillet mellem de lokale kræfter, således at vi samtidig opnår en bedre udnyttelse af kundskabet til den lokale situation på arbejdsmarkedet. De lokale medier bør involveres. F.eks. har lokalradioen et sted været brugt til at »sælge« folk til arbejde.

Man må i øvrigt være opmærksom på den mulighed, der er for at indgå lokale aftaler mellem arbejdsformidlingen og de kommunale beskæftigelseskonsulenter. Der kan herunder indgås aftale om, at beskæftigelseskonsulenterne formidler arbejde.

Vi må også se på, om det traditionelle arbejdsbegreb skal udvides, så vi i en bredere sammenhæng kan afgøre, hvornår man kan siges at have et arbejde. Jeg forestiller mig, at der i kommunerne kan indføres en ordning med opgaveanvisning, hvor bl.a. modtagere af kontanthjælp, førtidspension etc. kan få tilbud om at løse forskellige opgaver, f.eks. sociale støtteopgaver. Men det må forudsættes, at der indgås tryghedsaftaler med de allerede ansatte.

Muligheder for et snævrere samarbejde mellem kommunerne og arbejdsformidlingerne i anvisning af arbejde på det almindelige arbejdsmarked samt for at tilvejebringe en arbejdstilbudsordning for alle kontanthjælpsmodtagere skal drøftes med Arbejdsministeriet, og jeg regner med et hurtigt udvalgsarbejde.

Med hensyn til uddannelsesmuligheder vil jeg gerne nævne nogle initiativer, som undervisningsministeren har taget eller vil tage.

Der arbejdes på, at de eksisterende uddannelsesmuligheder bliver udnyttet bedre. For eksempel er der nu fri adgang til efg-basisuddannelserne inden for jern og metal, bygge og anlæg samt handel og kontor, når blot ansøgningsfristen overholdes. Disse uddannelser er ikke alene indrettet på elever, der kommer direkte fra grundskolens 9. eller 10. klasse. De er i høj grad et tilbud også til mennesker, der i nogen tid har været ude af uddannelsessystemet eller arbejdsmarkedet.

Den planlagte reform af erhvervsuddannelserne skal i endnu højere grad åbne for uddannelsespladser, der svarer til ansøgernes ønsker.

For gruppen af sent udviklede unge vil en særlig indsats kunne forebygge problemer med hensyn til at finde fodfæste i arbejdslivet.

Undervisningsministeren vil her i foråret give Folketinget en redegørelse om »Hand-

lingsplan vedrørende unge med særlige behov (sent udviklede)«. Planen vil rumme en række initiativer for at styrke de sent udviklede muligheder for uddannelse og arbejde. Formålet er bl.a. at undgå, at samfundet påføres perspektivløse sociale udgifter ved, at forsørgelsesbyrden mere eller mindre permanent forskydes fra personen selv og over på samfundet.

Revalideringsarbejdet må prioriteres højt. Er der et revalideringsbehov – hvad enten det skyldes et fysisk eller psykisk handicap, evt. som følge af en arbejdsskade, eller udelukkende har sociale årsager – må der sættes ind med hensigtsmæssige revalideringstilbud så tidligt som muligt, så de økonomiske, sociale og eventuelt psykiske problemer ikke bliver for svære at løse.

Jeg er opmærksom på, at optræning på det almindelige arbejdsmarked med støtte efter bistandslovens § 42 ikke på samme måde som uddannelse betragtes som arbejde med de rettigheder, det giver i relation til arbejdsløshedsforsikringslovens regler. Dette spørgsmål vil jeg tage op med arbejdsministeren.

Spørgsmålet er, om tiden ikke er inde til at rokke lidt ved et andet såkaldt »helligt« princip. Jeg tænker her på reglen om, at en krone tjent ved arbejde er en krone mistet i kontanthjælp. Hvis kontanthjælpsmodtageren i en begrænset periode uden modregning kan tjene lidt ved siden af hjælpen, vil det ikke blot styrke motivationen til at genvinde fodfæstet på arbejdsmarkedet, men også give bedre chancer for en mere varig beskæftigelse helt frigjort fra det sociale system.

Der er i 1988 afsat 50 mio. kr. til social udvikling. Disse midler tænker vi os anvendt til at finansiere initiativer over en bred front: støtte til formidling af ideer, igangsætning af forebyggende virksomhed og støtte til sociale initiativer i øvrigt, f.eks. i form af udbygning af tilbudene til børn og unge.

Det kan godt være, at det viser sig hensigtsmæssigt med særlige økonomiske indsatser i en vis periode, hvis det er det, der skal til for at give nogle mennesker det puf, der kan få dem ud af det sociale system.

Det er imidlertid regeringens udgangspunkt, at det generelle ydelsesniveau i dag har en sådan højde, at der allerede heri kan ligge en barriere for at forsøge sig på arbejdsmarkedet. Vi må derfor finde den rette balance mellem ni-

[Socialministeren]

veuet for arbejdsløshedsdagpenge og kontant-hjælp og for, hvad der kan opnås på lavtlønsområdet.

Og hvad med flygtninge?

Med hensyn til flygtningearbejdet bør det overvejes, om integrationen kan tilrettelægges bedre, således at vi undgår, at mange integreres til en tilværelse på bistandshjælp. Måske bør arbejdsfordelingen mellem Flygtningehjælpen og kommunerne ændres. Måske kunne kommunerne overtage flygtninge tidligere end nu, eller de kunne overtage nogle opgaver sideløbende med Flygtningehjælpen. Langt de fleste kommuner har nu erfaringer med flygtningearbejdet. Der foregår allerede betydelig introduktionsundervisning for indvandrere/flygtninge inden for arbejdsmarkedsuddannelserne, men mulighederne kan udnyttes bedre ved større samarbejde.

Samarbejdet mellem Flygtningehjælpen og kommunerne bør forbedres, bl.a. på boligområdet. Behovet herfor øges, hvis arbejdsfordelingen ændres. Vi bør i mindre grad fokusere på integrationsarbejdet som en social bistand. De fleste flygtninge har store personlige og arbejdsmæssige ressourcer, hvis de får mulighed for at bruge dem, og dette taler for i højere grad at inddrage andre sektorer såsom arbejdsmarked og uddannelse. Her skal vi have forsøg i gang.

Når det i stigende grad bliver sværere at integrere flygtningene, skyldes det negative holdninger i en del af befolkningen. De bunder utvivlsomt i, at mange savner elementær viden om flygtningeforhold, f.eks. forholdene i flygtningenes hjemlande, de levevilkår, flygtninge får tilbudt i det danske samfund, flygtningeudgifternes samfundsøkonomiske betydning.

En særlig målrettet indsats er nødvendig, hvis det skal sikres, at flygtningene i større omfang opnår varig tilknytning til det danske arbejdsmarked. Det allerede igangsatte arbejde med henblik på forbedring af vejlednings- og formidlingsindsatsen over for flygtningene vil blive intensiveret, og der er udarbejdet en handlingsplan for arbejdsformidlingssystemet med sigte på at forbedre flygtningenes muligheder for at opnå en permanent tilknytning til arbejdsmarkedet.

Skal vi have flere førtidspensionister?

Når der tales om ansøgninger om førtidspension, er det vigtigt at have for øje, at der ved behandlingen af hver enkelt ansøgning skal tages stilling til et menneskes fremtidige tilværelse.

I de tilfælde, hvor ansøgeren »til fulde« opfylder betingelserne for førtidspension, er der nok ingen tvivl om, at afgørelsen om tildeling af førtidspension vil kunne medvirke til at give den pågældende en bedre og mere stabil tilværelse.

Men hvad med den gruppe, der måske kunne klare sig på arbejdsmarkedet, hvis der i tide var blevet givet den fornødne støtte? Gør vi disse mennesker en tjeneste ved at tildele førtidspension?

Den debat, der i efteråret har været i pressen om unge førtidspensionisters daglige tilværelse, har med al tydelighed vist, at denne gruppe på længere sigt kan få problemer efter tildeling af førtidspension. Tilfredsheden med afgørelsen om førtidspension er typisk ikke langvarig.

Vi må naturligvis sørge for, at denne gruppe ikke bliver glemt, men også omfattes af og inddrages i de aktiviteter, der iværksættes i kommunerne for de øvrige personer, der modtager sociale ydelser. Hertil kommer, at der bør anvendes ressourcer på at udnytte en evt. resterende erhvervsevne – med de deraf følgende fordele, som kontakten og samhørigheden med en arbejdsplads giver. Debatten om de unge førtidspensionister har også vist, at der næsten ikke kan anvendes ressourcer nok på at begrænse antallet af førtidspensionister.

Det forebyggende element kommer her ind i billedet som en afgørende faktor.

Der er al mulig grund til at antage, at den forstærkede indsats over for kontanthjælps- og dagpengemodtagere med hensyn til tilbud om beskæftigelse, uddannelse m.v., som jeg også har nævnt, vil medføre et fald i antallet af ansøgninger om førtidspension. Vi skal på denne måde væk fra, at »systemet« i sig selv kan medvirke til, at behovet for førtidspension opstår. Dette gælder også for de arbejdsskadede, hvor vi må stile mod, at de i videst muligt omfang kan vende tilbage til arbejdsmarkedet.

Med henblik på yderligere at styrke denne linje bør de forskellige refusionsatser for sociale ydelser, der – i et vist omfang – er alternative, gøres ensartede.

[Socialministeren]

Det er som tidligere nævnt vigtigt, at tilbud om revalidering kan få reel effekt for den, der har brug for hjælpen.

For så vidt angår selve behandlingen af ansøgningerne om førtidspension har Socialforskningsinstitutets undersøgelse af revaliderings- og pensionsnævnenes praksis på førtidspensionsområdet bekræftet, at der er store regionale forskelle med hensyn til afslag på og tildeling af førtidspension. Dette kan være acceptabelt, da der kan være forskel på behovet for førtidspension, afhængigt af de lokale erhvervsforhold m.v. Denne sammenhæng er imidlertid ikke til stede, og Socialforskningsinstitutets undersøgelse viser, at forklaringerne på den uensartede praksis ikke kan betegnes som rimelige.

Dette er naturligvis ikke holdbart, og regeringen overvejer derfor for øjeblikket, hvilke ændringer der skal til for at sikre en større ensartethed i afgørelserne på landsplan. I sammenhæng hermed overvejes også ændringer, der kan løse et andet påtrængende problem, nemlig sagsbehandlingstiden.

Uden at kunne gå i detaljer på dette tidspunkt forventer jeg, at kommunerne kan og vil spille en rolle med hensyn til afgørelserne om førtidspension.

Vi skal bruge de private organisationer

Det er utopisk at tro, at det trods en forstærket indsats helt kan undgås, at der vil være mennesker, der ryger helt i bund i samfundet.

Det er disse mennesker, regeringen ønsker at hjælpe med støtteordningen til de private organisations arbejde. Ikke fordi vi finder, at arbejdet med de fattigste skal påhvile private organisationer, men fordi de mest ressourcefattige i vid udstrækning søger til disse organisationer om hjælp og ikke går til socialforvaltningerne.

I november måned kunne der således udtales ca. 1 mio. kr. som en start på en egentlig støtteordning, som starter i 1988 med en støttepulje på 10 mio. kr.

I forbindelse med udbetalingen af 87-midlerne har vi især lagt vægt på at støtte aktiverende formål. Der skal i denne forbindelse ikke herske tvivl om det offentliges forpligtelse på dette område, ikke blot til at forebygge, men også til at genopbygge tilværelsen for og sammen med dem, som har mistet grebet.

Nævnes skal det også, at regeringen lige har tilsluttet sig, at Socialforskningsinstituttet i forlængelse af den første fattigdomsundersøgelse går i gang med en yderligere undersøgelse om ressourcefattige grupper i Danmark.

Formålet med denne undersøgelse, som først kan forventes afsluttet i efteråret 1989, er at få større og mere præcis viden om omfanget af de forhold, som karakteriserer personer/familier med relative fattigdomstræk, og som i bred forstand er truede grupper.

Børnenes vilkår skal forbedres

Initiativer på børneområdet skal kun kort omtales i denne redegørelse, da regeringen vil fremsætte en handlingsplan her i foråret. Man skal dog ikke glemme, at der i de seneste år er gennemført en række forbedringer for børnefamilierne.

I 1984 gennemførtes en nedsættelse af betalingen for de offentlige dagtilbud og en forlængelse af barselorlovperioden.

I 1987 kom børnefamilieydelsen og ændrede regler for kontanthjælp, der bl.a. betød en omfordeling til fordel for børnefamilierne.

Samtidig opleves store ændringer i familiemønstrene med bl.a. stigende erhvervsfrekvens hos småbørnsmødrene og fald i antallet af børn i den enkelte familie. Det kræver nytænkning.

Der er i dag en livlig debat om børnenes vilkår, og det er kun godt.

Vi vil tage fat på en samlet beskrivelse af holdningerne i vores børnepolitik, noget, vi i Danmark længe har haft brug for. Vi vil bygge på børnenes behov for en stabil kontakt til forældrene og for mere helhed i deres hverdag. Børns ret til at leve som børn, men også deres ret til at være nødvendige, aktive deltagere i dagligdagen skal understreges.

For at sikre sammenhæng, og at børnenes interesser bliver varetaget i lovgivningen på tværs af ministerområder, blev det tværministerielle udvalg nedsat.

Derudover nedsattes Udvalget om Børns Dagligdag, der behandler en række væsentlige problemstillinger inden for børnepolitikken.

Dette udvalg skal fremlægge en plan til en forstærket og prioriteret indsats for børn.

Der har været megen debat om anbringelse af børn uden for hjemmet – og debatten er nødvendig.

[Socialministeren]

Anbringelse uden for hjemmet omfatter vidt forskellige tilbud. Den overvejende del sker i et samarbejde med forældrene, og tilbudet kan f.eks. være støtte til et efterskoleophold eller til, at en ung kan få eget værelse »ude i byen«. Kun ca. 4 pct. af anbringelserne pr. 31. december 1986 var sket uden forældrenes samtykke.

Alternativer til anbringelse uden for hjemmet er i øvrigt emnet for et idékatalog fra Socialstyrelsen, som udsendes i januar 1988.

Hvis der først er opstået problemer, må der sættes på at støtte *hele familien*. Udgangspunktet må være, hvad den enkelte familie selv kan og vil – ikke »systemløsninger« til afhjælpning af enkelte familiemedlemmers problemer.

Valgfrihed er en menneskeret

På ældreområdet er der med »ældrepakken« fra foråret 1987 taget et afgørende skridt i retning af større medbestemmelse og større muligheder for de ældre. Valgfrihed i alle livets faser er målsætningen, og vi skal alle arbejde på, at målet nås.

Forbedringer koster for det meste mange penge, og der vil efter de seneste forhøjelser af pensionerne ikke være mulighed for forhøjelser i den nærmeste fremtid. Regeringen lægger fortsat vægt på, at realindkomsten for pensionisterne fastholdes. I de sidste 4-5 år er realindkomsten efter de almindelige pensionsreguleringer blevet mere end fastholdt. I forhold til lønmodtagernes disponible indtægt er pensionerne i denne periode således steget med ca. 10 pct.

Der er næppe for tiden brug for de store reformer på ældreområdet, men vi må af menneskelige grunde sikre de ældres tryghed og retssikkerhed.

Ligestilling af ældre og handicappede – uanset boligform – er fra 1. januar d.å. udstrakt til også at omfatte uønsket flytning fra boligen. Beboere i plejehjem og i beskyttede boliger kan nu kun »opsiges«, hvis lejelovens opsigelsesgrunde er til stede.

Vi skal nu til at tage fat på andre problemer inden for ældreområdet.

Kan vi fortsat leve med ventelister til egnede boliger for ældre?

Et af de alvorligste problemer, som vi ikke kan leve med, er de lange ventelister til en egnet

bolig for ældre, herunder plejehjem. Problemet må og skal løses. Med den nye ældreboliglov er der virkelig gode muligheder for kommunerne for at få løst dette problem.

Men det er selvfølgelig ikke tilstrækkeligt, at ældre får en egnet bolig. De skal også have den nødvendige hjælp i hjemmet – både af praktisk og af plejemæssig art.

Ud over etablering af ældreboliger og udbygning af døgnberedskabsordninger vil elementer som

- tæt samarbejde mellem social- og sundhedssektoren
- opsøgende/opfølgende arbejde i hjemmet
- gode genoptræningsmuligheder kunne afhjælpe mange problemer.

Også mulighed for, at ældre kan etablere sig i *alternative boformer*, f.eks. »olde-koller«, er et middel til at løse venteliste-problemet.

Plejehjemsopholds»skilsmisse«

Et andet problem, der endnu findes, er ægtefællers adskillelse, når den ene tager ophold på plejehjem.

Problemet vil gradvis forsvinde af sig selv i løbet af nogle år, da der jo i fremtiden skal opføres selvstændige ældreboliger. Men jeg mener, at indtil da er det vigtigt, at ægtefæller – hvis de ønsker det – får mulighed for at leve sammen, selv om den ene bliver så svækket, at et plejehjemsophold er nødvendigt. Jeg håber derfor, at kommunerne vil gøre alt for, at ægtefæller ikke adskilles ufrivilligt.

Ældrepolitikken er ikke noget stationært, men en løbende proces. Det vigtigste for alle er at holde sig for øje, at kernepunktet i ældrepolitikken er, at den indrettes efter de ældres behov og ønsker.

Pensionsopsparingen må forøges

Som jeg nævnte i min redegørelse i efteråret 1986 om regeringens ældrepolitik, skal samspilsløsningen ses som et væsentligt element i at forøge ældres selvaktivitet og dermed tilfredshed.

Et andet element var fremme af pensionsopsparingen. Alle ved, at vi i den nærmeste fremtid vil få stigende økonomiske uligheder pensionisterne imellem. Dette skyldes, at mange af de kommende pensionister har indgået aftale om pensionsopsparing enten privat eller via ar-

[Socialministeren]

bjedsmarkedets overenskomster m.v. Disse opsparringsformer vil til sin tid give disse grupper betydelige ekstraintægter i forhold til de grupper, der stort set kun har folkepensionen at leve af.

Problemet må løses ved en udbygning af ordningerne med arbejdsmarkedspensioner.

Under trepartsforhandlingerne er regeringen og arbejdsmarkedets parter blevet enige om at nedsætte et arbejdsmarkedspensionsudvalg, som skal afdække de problemer, der er forbundet med en udbredelse af pensionsordninger, der hviler på aftale om bidrag fra arbejdsgivere og lønmodtagere allerede fra 1989.

Med samspilsløsningen har regeringen allerede taget det første skridt til at løse disse problemer.

I sammenhæng hermed skal det i øvrigt fremhæves, at pensionisterne som følge af de nu afsluttede forhandlinger om finansloven for 1988 kan se frem til betragtelige forbedringer fra 1. juli 1988. Pensionen vil blive forhøjet for alle grupper, men særligt for pensionister på laveste niveau.

Der tages endvidere hul på ligestillingen mellem samgifte og enlige pensionister, hvilket jo også er i overensstemmelse med Folketingets beslutning fra foråret 1987 om indførelse af individualprincippet.

Endelig vil den samspilsløsning, som Folketinget vedtog i foregående samling, blive yderligere fremrykket.

Gennemførelse af ændringerne

De ændringer, jeg her har skitseret, tror jeg efter det sidste halve års debat at vi kan få gennemført i bred enighed, så vi kan bevare det bedste i velfærdsmodellen, samtidig med at den bringes i takt med menneskers tilværelse her i 80'erne og ind i 90'erne.

Ingen tvivl om ansvaret

Det offentliges rolle i samarbejdet med borgerne må ændre karakter i retning af større ligeværdighed, og ansvaret for et menneskes trykthed og velfærd påhviler den enkelte, men det offentlige har selvfølgelig et opbakningssystem, og det er fortsat afgørende, at ingen lades i stikken, ingen kobles af i denne proces.

Kommunerne kan

Vores kommuner har allerede vist, at de har både ideerne, de menneskelige ressourcer og viljen til at realisere disse omlægninger. Det lover godt for en social sektor, hvor der er meget at vinde både menneskeligt og på længere sigt også økonomisk.

Den første sag på dagsordenen var:

1) Forhandling om redegørelse nr. R 6:

Forhandling om energiministerens energipolitiske redegørelse 1987 og redegørelse om Dansk Olie og Naturgas A/S m.v. af 16. december 1987.

(Anmeldt 16/12 87. Redegørelsen givet 16/12 87. Meddelelse om forhandling 16/12 87).

Forhandling

Poul Nielson (S):

Først vil vi takke ministeren for redegørelsen om undergrundsområdet.

Socialdemokratiet er enigt i, at en udsættelse af tredje runde er fornuftig. Det er nødvendigt at gennemgå erfaringerne fra de første to runder og få ajourført billedet af udviklingen i vilkår og betingelser hos de øvrige Nordsølande, inden vi kan klargøre vilkårene for tredje runde. Her vil vi fortsat lægge vægt på, at DOPAS kommer med i alle konsortier, og at der gennem Danop opbygges en troværdig dansk operatør.

Om forholdet til DUC vil jeg sige, at redegørelsens bemærkninger i afsnit 2 om indfasning af nye felter i den sydlige del af Centralgraven er fuldstændig intetsigende. Ministeren kommer ikke med noget håndgribeligt bud på, hvad det er, der skal ske.

Med hensyn til infrastrukturspørgsmålet, altså anlæg af rørledninger ude i Nordsøen, ønsker Socialdemokratiet, at Dangas og DORAS skal anlægge, eje og drive disse rørledninger. Der skal lægges mere vægt på en klargøring af planerne for udbygning af de kommercielle felter. Vi skal have faste årstal på udbygningerne. Dette er vigtigt for dansk offshoreindustri.

Om gasforhandlingerne vil jeg sige, at Socialdemokratiet jo i snart et år har haft den opfat-